

Fight against organized crimes in the light protection of Witnesses' Security in Iranian, American and international criminal law

*Ghodratollahe ebrahimi farani*¹, *Saman Seydi*^{*2}

1. Assistant Professor, Department of Law, Faculty of Law, Mofid University, Qom, Iran.

Email: ghodrat1961@yahoo.com

2. Master of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Mofid University, Qom, Iran.

*. **Corresponding Author:** Email: samansyedi24@gmail.com

Publisher:

Shahr-e- Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:

Original Research

DOI:

10.48300/JLR.2021.132612

Received:

15 April 2020

Accepted:

9 May 2020

Published:

6 September 2021

S.D.I.L.
The SD Institute of Law
Research & Study

A B S T R A C T

Today, organized crime is one of the most important national and transnational threats, so much so that countries like the United States have been thinking about fighting it effectively for years. There are also anticipated programs in international documents and regulations toward fighting transactional criminal organizations and protecting the security of witnesses and victims of such crimes.

Many jurists believe that the most important way to fight organized crime is to provide extensive support for the judicial security of witnesses and victims of such crimes, so that they can safely provide their information to the judiciary and assist the judiciary in the fight against criminal organizations.

Therefore, the maximum programs for supporting witnesses and informants have a

Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

special place in the criminal policy of many countries, such as the United States of America. This important matter is also noted in international documents and regulations that this global will requires, the Iranian legislature to pay attention to this issue in order to develop appropriate laws in line with global anti-organized crime policies.

Keywords: Organized Crime, Criminal Organizations, International Criminal Court, Witness Security.

Excerpted from the dissertation entitled “Judicial Security in the Criminal Pre-Trial Stage in Iranian Law” Mofid Qom University Faculty of Law.

Funding: The author(s) received no financial support (funding, grants, sponsorship) for the research, authorship, and/or publication of this article.

Acknowledgements: The authors would like to thank Tahereh Ghobadi (Editor and Translator) for their cooperation in preparing and writing this research.

Author contributions:

ghodratoallah ebrahimi farani: Validation, Formal analysis, Data Curation, Supervision, Project administration.

Saman Seydi: Project administration, Conceptualization, Methodology, Software, Validation, Formal analysis, Investigation, Resources, Data Curation, Writing - Original Draft, Writing - Review & Editing, Visualization.

Competing interests: The authors declare that they have no competing interests.

Citation:

ebrahimi farani, Ghodratoallah & Saman Seydi. “Fight against organized crimes in the light protection of Witnesses’ Security in Iranian, American and international criminal law” *Journal of Legal Research* 20, no. 46 (Sep 6, 2021): 55-70.

مبارزه با جرایم سازمان‌یافته در پرتو حمایت از امنیت شهود در حقوق ایران، آمریکا و حقوق کیفری بین‌المللی

قدرت‌اله ابراهیمی فرانی^۱، سامان صیدی^{۲*}

۱. استادیار گروه حقوق، دانشکده حقوق، دانشگاه مفید قم، قم، ایران.

Email: ghodrat1961@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه دانشگاه مفید، قم، ایران.

* نویسنده مسئول: Email: samanseydi24@gmail.com

چکیده:

امروزه جرایم سازمان‌یافته از مهم‌ترین تهدیدات ملی و فراملی محسوب می‌شود؛ به طوری که کشورهایمانند ایالات متحده آمریکا از سال‌ها قبل به فکر مبارزه کارآمد با این دست از جرایم هستند و همچنین در مقررات و اسناد بین‌المللی برنامه‌هایی جهت مبارزه با سازمان‌های مجرمانه فراملی و حمایت از امنیت شهود و قربانیان این جرایم پیش‌بینی شده است. به اعتقاد بسیاری از حقوق‌دانان مهم‌ترین راه مبارزه با جرایم سازمان‌یافته حمایت گسترده از امنیت قضایی شهود و قربانیان این جرایم است، به گونه‌ای که بتوانند با خیال آسوده اطلاعات خود را در اختیار مراجع قضایی قرار دهند و در امر مبارزه با سازمان‌های مجرمانه، دادگستری را یاری کنند. از همین رو برنامه‌های حداکثری حمایت از شهود و مطلعین از جایگاه ویژه‌ای در سیاست کیفری بسیاری از کشورها نظیر

نوع مقاله:
پژوهشی

DOI:

10.48300/JLR.2021.132612

تاریخ دریافت:
۲۷ فروردین ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش:
۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۹

تاریخ انتشار:
۱۵ شهریور ۱۴۰۰

پژوهش‌کده حقوق

کپی‌رایت و مجوز دسترسی آزاد:

کپی‌رایت مقاله در مجله پژوهش‌های حقوقی نزد نویسنده (ها) حفظ می‌شود. کلیه مقالاتی که در مجله پژوهش‌های حقوقی منتشر می‌شوند با دسترسی آزاد هستند. مقالات تحت شرایط مجوز 4.0 Creative Commons Attribution Non-Commercial License منتشر می‌شوند که اجازه استفاده، توزیع و تولید مثل در هر رسانه‌ای را می‌دهد، به شرط آنکه به مقاله استناد شود. جهت اطلاعات بیشتر می‌توانید به صفحه سیاست‌های دسترسی آزاد نشریه مراجعه کنید.

ایالات متحده آمریکا برخوردار است. همچنین در اسناد و مقررات بین‌المللی نیز این مهم مورد توجه قرار گرفته است که این اراده جهانی، لزوم توجه قانونگذار ایران به این مسئله را می‌طلبد تا همگام با سیاست‌های جهانی مبارزه با جرایم سازمان‌یافته، به تدوین قوانین مناسب بپردازد.

کلیدواژه‌ها:

جرایم سازمان‌یافته، سازمان‌های مجرمانه، دیوان کیفری بین‌المللی، امنیت شهود.

بر گرفته از پایان‌نامه با عنوان «امنیت قضایی در مرحله پیش دادرسی کیفری در حقوق ایران» دانشگاه مفید قم دانشکده حقوق.

حامی مالی:

این مقاله هیچ حامی مالی ندارد.

سپاسگزاری و قدردانی:

بدین وسیله از خانم طاهره قبادی (ویراستار و مترجم) بابت همکاری در تهیه و نگارش این پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

مشارکت نویسندگان:

قدرت الله ابراهیمی فرانی: اعتبار سنجی، تحلیل، نظارت بر داده‌ها، نظارت، مدیریت پروژه. سامان صیدی: مفهوم سازی، روش شناسی، استفاده از نرم‌افزار، اعتبار سنجی، تحلیل، تحقیق و بررسی، منابع، نظارت بر داده‌ها، نوشتن - پیش نویس اصلی، نوشتن - بررسی و ویرایش، تصویرسازی، مدیریت پروژه.

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

ابراهیمی فرانی، قدرت اله و سامان صیدی، «مبارزه با جرایم سازمان‌یافته در پرتو حمایت از امنیت شهود در حقوق ایران، آمریکا و حقوق کیفری بین‌المللی». *مجله پژوهش‌های حقوقی* ۲۰، ش. ۴۶ (۱۵ شهریور ۱۴۰۰): ۵۵-۷۰.

مقدمه

با پیشرفت و توسعه روزافزون ارتباطات و نیز پیچیدگی مناسبات اجتماعی، پدیده مجرمانه نیز دستخوش تغییرات و تحولات اساسی شده است. امروزه جرم نیز به‌مانند تمام پدیده‌های اجتماعی اشکال پیچیده‌تری به خود گرفته است که یکی از این اشکال جرم سازمان‌یافته است که به موازات پیچیدگی ساختاری این‌گونه جرایم مبارزه با آن نیز از حساسیت‌ها و پیچیدگی‌های عدیده‌ای برخوردار است.

این‌گونه جرایم مطابق با سازمان و مطابق چارت‌های اداری مرسوم در شرکت‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی شکل می‌گیرند و در آنها تقسیم کار و سلسله‌مراتب حاکم است به‌طوری‌که هریک از اعضا حقوق و تکالیف خاص خود را دارد.^۱ آنها به‌صورت گسترده‌ای دست به شبکه‌سازی داخلی و خارجی می‌زنند و با نهادهای دولتی و غیردولتی که به کمک آنها احتیاج دارند ارتباط برقرار می‌کنند. این سازمان‌ها از ساختاری هرمی شکل با فرماندهی واحد و حیطه‌بندی در تمام ابعاد استفاده می‌کنند، حیطه‌بندی ضامن امنیت و حفظ ساختار یکپارچه سازمان است به‌طوری‌که هر فرد تنها با مسئول مربوط به خود و وظایف مربوط به خود آشنایی دارد.

سازمان‌های مجرمانه به‌راحتی با محیط فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و جغرافیایی پیرامون خود سازگار می‌شوند و با برقراری ارتباطات کارآمد محلی از کمترین امکانات موجود بیشترین بهره‌وری را کسب می‌کنند مانند گروه‌های تروریستی در افغانستان و پاکستان که توانایی لجستیکی، اطلاعاتی و عملیاتی بالایی در کل منطقه غرب آسیا دارند.

هرچند برخی از نویسندگان، سازمان‌های تروریستی را به دلیل ایدئولوژیک بودن از سازمان‌های مجرمانه تفکیک می‌کنند؛ اما به‌نظر می‌رسد سازمان‌های تروریستی نیز گونه‌ای از سازمان‌های مجرمانه هستند، چراکه کسب پول از مهم‌ترین اهداف این سازمان‌هاست و در شیوه کارکرد آنها تفاوت خاصی وجود ندارد. پول در تمامی اشکال این سازمان‌ها از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است، خواه این سازمان‌ها کارتل‌های مواد مخدر مکزیکی باشند خواه شبکه تروریستی حقانی که با قاچاق اسلحه و مواد مخدر به حیات خود ادامه می‌دهد. اقتصاد سازمان‌های مجرمانه آن‌چنان گستردگی در سطح بین‌المللی دارد که اقتصاد و سیاست را در بسیاری از کشورها مانند ایتالیا، روسیه، کلمبیا، مکزیک، ژاپن، ترکیه و ونزوئلا و نیز بسیاری از کشورهای دیگر، بدون پویایی شبکه‌های مجرمانه و عملکرد روزانه‌ای که در اقتصاد و سیاست این کشورها دارند نمی‌توان بررسی کرد که نشان از حجم فعالیت‌های نامشروع این سازمان‌هاست.^۲

مبارزه با جرایم سازمان‌یافته به دلیل پیچیدگی‌های مذکور نیازمند برنامه‌های نوین و مبتکرانه‌ای است، یکی از این برنامه‌ها حمایت حداکثری از امنیت شهود و مطلعان این جرایم است که به‌صورت

۱. نیوشا قهرمانی افشار، سعید علیزاده قلیلو «بررسی جرایم سازمان یافته با تأکید بر قاچاق مواد مخدر» فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد ۲ (۱۳۹۴)، ۱۲۴.

۲. حسن چاووشیان، مترجم، عصر اطلاعات اقتصاد جامعه و فرهنگ (تهران: طرح نو، ۱۳۸۰)، ۲۲-۲۶.

تجربه‌ای موفق در ایالات متحده آمریکا به عنوان پیشگام در برنامه‌های حداکثری حمایت از امنیت شهود در راستای مبارزه کارآمد با سازمان‌های مجرمانه توین و اجرا شده است و به دنبال آن در بسیاری از کشورهای جهان و نیز در عرصه بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته است. از این رو فرضیه مقاله حاضر بر لزوم تصویب قانونی جامع و مانع در باب مبارزه با جرایم سازمان یافته در ایران تأکید دارد، قانونی که به تدوین برنامه‌های حداکثری از حمایت شهود مطلعان همت بگمارد تا مبارزه با این جرایم در ایران نیز از هماهنگی و بهره‌وری بیشتری برخوردار شود.

۱- ضرورت حمایت از شهود در مبارزه با جرایم سازمان یافته

برای درک بهتر ضرورت مبارزه جدی با جرایم سازمان یافته، ابتدا به تعریف ارائه شده توسط پلیس جنایی بین‌المللی (اینترپل) از جرایم سازمان یافته باید توجه کرد، مطابق این تعریف «جرایم سازمان یافته به فعالیت‌های گروهی مجرمانه با ساختار یکپارچه و متحد اطلاق می‌شود که هدف اساسی آنها از این فعالیت‌ها به دست آوردن پول بوده و غالباً با ایجاد ترس و فساد ادامه حیات می‌دهند.»^۳

در تعریف بالا به ایجاد ترس از سوی سازمان‌های مجرمانه اشاره شده است، این سازمان‌ها در جهت نیل به مقاصد خود از تهدید و خشونت به صورت گسترده‌ای استفاده می‌کنند، از همین روست که شهود در باب ادای شهادت علیه این سازمان‌ها از امنیت کافی برخوردار نیستند. نباید از نظر دور داشت رقم سیاه بزهکاری در این گونه جرایم به دلیل سازگاری اجتماعی بالای سازمان‌های مجرمانه با محیط پیرامونی خود، رقم بسیار بالایی است و شهادت شهود در چنین شرایطی از مهم‌ترین و متقن‌ترین راه‌ها در مبارزه قضایی با این سازمان‌هاست، در حالی که بسیاری از شهود و مطلعان به دلیل ترس از مورد انتقام واقع شدن توسط این سازمان‌ها از ادای شهادت منصرف شده و به سیستم عدالت کیفری اعتماد نمی‌کنند؛ از همین روست که حمایت حداکثری از امنیت شهود و مطلعان از مهم‌ترین راهکارهای مقابله با پدیده جرایم سازمان یافته است.

به طور کلی انواع تهدیدات علیه شهود در فرایند مبارزه با جرایم سازمان یافته را می‌توان به چهار دسته ذیل تقسیم‌بندی کرد:

۱- تهدید جسمی علیه شاهد و نزدیکان او

۲- تهدید روحی و روانی علیه شاهد و نزدیکان او

۳- تهدید حیثیتی و شرافتی علیه شاهد و نزدیکان او

۴- تهدید مالی و خسارتی علیه شاهد و نزدیکان او

چتر حمایتی از شاهد و مطلعین باید به گونه‌ای طراحی شود که چهار گروه تهدیدات مذکور را شامل شود، همچنین نباید از نظر دور داشت حمایت از نزدیکان شاهد به اندازه حمایت از شخص شاهد اهمیت دارد و نباید در این رابطه محدود به روابط نسبی یا سببی شد، در واقع هر کسی که

۳. ابراهیم جاجانی، «جرایم سازمان یافته مفهوم مدل‌ها و تأثیرات آن بر ثبات سیاسی»، فصلنامه مطالعات راهبردی

تهدید آن می‌تواند در عدم‌شهادت شاهد مؤثر باشد باید تحت چتر حمایتی قرار بگیرد. ممکن است تهدید علیه یک دوست هم شاهد را از ادای شهادت منصرف کند.^۴ بهتر است برای حل این‌گونه مشکلات احتمالی برنامه‌های حمایتی از امنیت شهود به‌صورت انعطاف‌پذیر طراحی شود و دادستان‌ها در این رابطه اختیار تام داشته باشند تا هر شخصی را که لازم است تحت چتر حمایتی ویژه درآورند.

۲- حمایت از امنیت شهود در حقوق کیفری بین‌المللی

با رشد و پیشرفت حقوق بین‌الملل سایر شاخه‌های حقوق نیز رفته‌رفته شکل بین‌المللی به خود می‌گیرند و حقوق جزا نیز از این قاعده مستثنی نیست. رشد و پیچیدگی سیستم‌های ارتباطی جهان را به دهکده‌ای بدل کرده است که لزوم کنترل و نظارت بین‌المللی و فراملی از آن به‌وضوح احساس می‌شود. تشکیل دادگاه‌های نورنبرگ و توکیو بعد از جنگ دوم جهانی را می‌توان از نخستین جنبش‌های بین‌المللی در راه مبارزه با جرایم سازمان‌یافته تلقی کرد.

در سال ۱۹۹۳ میلادی دادگاه بین‌المللی برای یوگوسلاوی سابق ICTY در لاهه هلند با صلاحیت خاص و به‌صورت غیردائم تأسیس شد و در همان سال اساسنامه این دادگاه مورد تصویب قرار گرفت که در آن به‌صورت ویژه‌ای از امنیت شهود و بزه‌دیدگان حمایت شده بود. شاید تجربه موفق ایالات متحده در تصویب قانون جامع کنترل جرایم سازمان‌یافته و حمایت گسترده قانونگذار آمریکایی از امنیت شهود و مطلعان در دهه ۱۹۷۰ باعث شد تا در اساسنامه ICTY به شکل ویژه‌ای از امنیت شهود و بزه‌دیدگان حمایت شود. از مصادیق این حمایت‌ها می‌توان به دادرسی‌های غیرعلنی و یا مجموعه‌ای از اقدامات در راستای مخفی ماندن هویت شهود اشاره کرد. همچنین مطابق اساسنامه مذکور قاضی مکلف است در صورتی که نظر به آزادی متهم داشته باشد امنیت شهود و قربانیان را در نظر بگیرد و نیز مجموعه‌ای از اقدامات را در جلسه دادرسی پیش‌بینی کند. نظیر استفاده از صدای جایگزین، تلوزیون مدار بسته و یا تصاویر جایگزین.^۵

در سال ۲۰۰۳ میلادی دیوان کیفری بین‌المللی با صلاحیت عام با نام اختصاری ICC به‌صورت دائمی در شهر لاهه هلند تأسیس شد، درحالی‌که اساسنامه دیوان در سال ۱۹۹۸ تصویب شده بود. دیوان کیفری بین‌المللی ضمن حفظ دستاوردهای امنیتی دادگاه بین‌المللی یوگوسلاوی سابق و دادگاه بین‌المللی رواندا موفق شد در همین رابطه دست به ابتکاراتی نیز بزند و با تصویب مقررات جدید ضریب امنیتی شهود و قربانیان جرم را در سطح بالاتری تأمین کند، در همین رابطه بند ۵ ماده ۶۸ اساسنامه دیوان مقرر می‌دارد دادستان دیوان می‌تواند به‌منظور جلوگیری از به خطر افتادن امنیت شهود و قربانیان جرم و خانواده‌های آنان از ارائه مشروح اظهارات و اسناد ارائه‌شده به محضر دیوان در مرحله پیش‌دادرسی خودداری کرده و تنها به ارائه خلاصه‌ای از این اظهارات به محضر دادگاه اکتفا

۴. سامان صیدی، «امنیت قضایی در مرحله پیش‌دادرسی کیفری در حقوق ایران» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، قم: دانشگاه مفید قم، ۱۳۹۷)، ۸۶.

۵. حسنعلی مؤذن زادگان، حمید رئوفیان نائینی، «حمایت از امنیت شهود در فرآیند دادرسی کیفری» فصلنامه دیدگاه‌های حقوقی ۵۶ (۱۳۹۰)، ۲۱۴.

کند. در کنار تمام این موارد دیوان کیفری بین‌المللی از سازکاری جهت جابه‌جایی شهود و مطلعین و خانواده‌های آنان جهت در امان ماندن و دور شدن از محیط‌های تهدیدزا برخوردار است.^۶ سازکار مذکور تحت عنوان اسکان مجدد^۷ شناخته می‌شود که آخرین مرحله از اقدامات حفاظتی دیوان محسوب می‌شود. درهمین رابطه دبیرخانه دیوان با تأسیس یک صندوق بین‌المللی که با کمک مالی اعضا اداره می‌شود، هزینه‌های این برنامه را تأمین می‌کند.

۳- حمایت از امنیت شهود در قوانین آمریکا در مبارزه با جرایم سازمان یافته

ایالات متحده آمریکا را می‌توان مبتکر طرح‌های حمایت حداکثری از امنیت شهود در راستای مبارزه با جرایم سازمان یافته دانست. گسترش این سازمان‌ها از ۱۹۲۰ یعنی آغاز باج‌خواهی سازمان یافته تا ۱۹۷۰ که مبارزه بی‌امان پلیس آمریکا را با کارتل‌های موادمخدر مکزیکی که به اعتراف وزارت دادگستری آمریکا بزرگ‌ترین تهدید جرایم سازمان یافته در این کشور محسوب می‌شوند،^۸ شاهد هستیم، مسئولین این کشور را بر آن داشت تا با تصویب قانونی جامع، امر مبارزه با جرایم سازمان یافته را تسهیل کنند، قانونی که به قانون کنترل جرایم سازمان یافته معروف شد.

حمایت از امنیت شهود در قوانین آمریکا اختصاص به جرایم سازمان یافته ندارد، اما به صورت گسترده و مبتکرانه‌ای در قانون کنترل جرایم سازمان یافته به‌عنوان راهبرد اصلی پیش‌بینی شده است، توجه به تنوع خطرات و تهدیدات علیه شهود قانونگذار آمریکا را بر آن داشت تا برنامه‌های حمایتی انعطاف‌پذیر باشند تا با فردی کردن برنامه‌های حمایتی باتوجه‌به شرایط ویژه هر جرم و هر شاهد، زمینه همکاری شهود و مطلعین را با دستگاه قضایی پیش‌ازپیش فراهم کند و درهمین رابطه به دادستان کل ایالات متحده اختیار می‌دهد تا امنیت شهود را از هر طریق ممکن تأمین کند.^۹ هرچند به‌طور کلی انعطاف‌پذیری قانون با شرایط ویژه در سیستم‌های حقوقی کامن‌لا بیش از سیستم‌های رومی - ژرمنی است و دادن اختیار تام به دادستان کل در سیستم‌های حقوق نوشته چندان مرسوم نیست، اما امروزه پدیده‌های اجتماعی مانند جرم بسیار پیچیده‌تر از آن هستند که بتوان به یک شیوه خاص متعهد بود. امروزه مبارزه با پدیده مجرمانه شکل چندوجهی و تلفیقی دارد و به‌نظر می‌رسد عدالت نباید فدای بوروکراسی و تعصبات سیستمی شود.

همچنین به‌نظر می‌رسد امروزه در جمیع جهات نیازمند فردی کردن حقوق جزا هستیم، این امر نه‌تنها در مجازات‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی بلکه در برنامه‌های حمایت از امنیت شهود و مطلعین هم باید رعایت شود، شخصیت شاهد و موقعیت اجتماعی و سیاسی او مورد توجه قرار بگیرد و همواره

۶. لیلیا سادات اسدی، تازه‌های علوم جنایی، مقاله حفظ امنیت و هویت بزه‌دیدگان و گواهان در دادرسی‌های بین‌المللی (تهران: نشر میزان، ۱۳۸۸)، ۴۰.

7. Relocation

8. Byrnes rayan, "Mexican drug traffickers now greatest organized crime threat to us", *CNC News*, 21 January, 2009.

۹. حمید رئوفیان، ابوالفضل حس زاده محمدی، «حمایت از شهود در چالش با حقوق دفاعی متهم»، *مجله دادگستری* ۹۵، (۱۳۸۹)، ۷۱.

به خاطر داشت وضعیت شاهدهی که پرده از اسرار یک سازمان مخوف مجرمانه برمی‌دارد بسیار متفاوت با شهادت در یک جرم غیرسازمان‌یافته است.

از دیگر خدمات به امنیت شهود در حقوق آمریکا که به صورت ویژه‌ای در مبارزه با جرایم سازمان‌یافته کاربرد دارد، ایجاد هویت جدید برای شاهد است. حفظ امنیت شهود تنها مختص شهادت در دادگاه نیست، بلکه ممکن است سال‌ها پس از ادای شهادت هم ضرورت آن احساس شود، در قوانین آمریکا ایجاد هویت جدید و یافتن شهر و محل اقامت جدید برای شاهد و خانواده وی که در خطر می‌باشند پیش‌بینی شده است، ایجاد هویت جدید که گاهی از آن با عنوان ناپدیدی حقوقی یاد می‌شود، برعهده اداره خدمات مارشال است. این اداره علاوه بر مراقبت‌های مذکور فرصت شغلی جدید نیز در اختیار شاهد قرار می‌دهد و تا قبل از پیدا کردن شغل مناسب با پرداخت سالانه شصت هزار دلار در هزینه‌های زندگی او مساعدت می‌کند و نیز در صورت لزوم ترتیب مشاوره با روانشناسان را برای او فراهم می‌کند و محل اقامت شاهد را به اطلاع ستاد عملیات اجرایی حفاظت که زیر نظر دادستانی کل فعالیت می‌کنند، می‌رساند.^{۱۰}

۴- جرم سازمان‌یافته در حقوق ایران

در حقوق ایران جرایم سازمان‌یافته به صورت مشخص تعریف و جرم‌انگاری نشده است و نیز قانون جامعی در باب مبارزه با جرایم سازمان‌یافته وجود ندارد؛ اما با وجود این ماده ۴۷ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، مجازات این دست از جرایم را غیرقابل تعویق و تعلیق می‌داند. به نظر می‌رسد در باب سازمان‌یافته بودن یک جرم، قانونگذار ایران تشخیص عرفی قاضی را ملاک قرار داده است که البته سپردن چنین اختیاری به قاضی آن هم بدون تعیین ضوابط خلاف اصول تفسیری قوانین ماهوی جزایی است و خالی از اشکال به نظر نمی‌رسد، همچنین ماده ۱۳۰ قانون مجازات اسلامی اصطلاح گروه مجرمانه را مطرح می‌کند که به نظر می‌رسد اینجا هم قانونگذار درصدد توضیح یک عامل نوعی مشدده جرم است و به دنبال ارائه تعریفی از جرم سازمان‌یافته نیست، شیوه تنظیم فقهی این ماده نیز مؤید همین نظر است. هرچند برخی نویسندگان حقوق کیفری تلاش در فقهی جلوه دادن جرایم سازمان‌یافته دارند و مثلاً قوادی را همان قاچاق زنان می‌دانند؛^{۱۱} اما باید اظهار داشت در فقه جرم سازمان‌یافته وجود ندارد. در باب مثال فقهی قوادی نیز باید گفت، قوادی در فقه با جرم سازمان‌یافته قاچاق زنان تفاوت‌های عمده‌ای دارد. به عنوان مثال قاچاق زنان برای انجام اعمال منافی عفت کمتر از زنا و یا ازدواج اجباری و یا ازدواج اختیاری و یا شرکت در قاچاق مواد مخدر، تولید مواد مخدر، قاچاق اسلحه و مهمات هیچ‌کدام نمی‌تواند مصداق قوادی فقهی باشد. به جرئت می‌توان گفت در

۱۰. احد حبیبی، «بررسی حمایت کیفری از شهود با نگاهی تطبیقی بر قانون ایران و آمریکا» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، شیراز: دانشگاه شیراز، ۱۳۹۱)، ۶۱.

۱۱. عید محمد احمدی، «جرایم سازمان‌یافته فراملی و عوامل آن»، *نشریه اینترنتی معرفت* ۱۳۴ (۱۳۸۷): ۱۱۹، (۹۷/۱۰/۱)، قابل دسترسی در وبگاه موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره): marifat.nashriaf.ir/node/619

تمام مواردی که جرایم سازمان یافته را با مثال‌های فقهی تطبیق دهیم با چنین نقیصه‌هایی مواجه می‌شویم.

همچنین در جرایم سازمان یافته سلسله مراتب خاصی حاکم است، اگرچه به ظاهر نقش عینی و اهرم فعال آن متعلق به مباشران جرم است، اما در واقع رهبران، لیدرها و آمران این مجموعه را طرح ریزی کرده‌اند و سازمان مجرمانه را سازماندهی و هدایت می‌کنند؛ اما از نظر قواعد سنتی حقوق جزا این افراد معاون جرم هستند و مجازات‌شان کمتر از مجازات مباشران است. در حالی که این وضعیت با فلسفه مجازات که همانا اعمال عدالت و تثبیت نظم عمومی است سازگاری ندارد.^{۱۲} این مشکل به وضوح در ماده ۱۳۰ قانون مجازات اسلامی به چشم می‌خورد.

در شرایطی که قانون ایران تعریف دقیق و روشنی از جرم سازمان یافته ارائه نکرده است، بند س ماده یک قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز به تعریف و جرم‌انگاری قاچاق سازمان یافته پرداخته است، به نظر می‌رسد قانونگذار در تعریف قاچاق سازمان یافته به تعریف گروه مجرمانه در ماده ۱۳۰ قانون مجازات اسلامی نظر داشته است. این ماده مقرر می‌دارد: «قاچاق سازمان یافته جرمی است که با برنامه‌ریزی و هدایت گروهی و تقسیم کار توسط یک گروه نسبتاً منسجم متشکل از سه نفر یا بیشتر که برای جرم قاچاق تشکیل یا پس از تشکیل، هدف آن برای ارتکاب جرم قاچاق منحرف شده است، صورت می‌گیرد.» هر چند جرم‌انگاری قاچاق سازمان یافته و تعریف آن امر مطلوبی است، اما تمام جرایم سازمان یافته مربوط به قاچاق کالا نیست؛ بلکه مواردی مانند پول شویی، کلاهبرداری، تقلبات مالی و مالیاتی، قاچاق انسان و قاچاق زنان و کودکان به قصد بهره‌کشی مواردی است که باتوجه به تفسیر مضیق نصوص کیفری نیاز به جرم‌انگاری صریح قانونگذار دارد.

مطابق ماده ۹ قانون مدنی مقررات و عهدی که بر طبق قانون اساسی بین دولت ایران و سایر دول منعقد شده باشد در حکم قانون است، در باب جرایم سازمان یافته، چندین عهدنامه بین دولت ایران و سایر دول وجود دارد که می‌توان به آنها استناد کرد، مانند قرارداد همکاری بین دولت ایران و جمهوری یونان در تاریخ ۱۳۷۳/۱۲/۲۵ در ده ماده که موضوعات امنیتی، انتظامی، مبارزه با مواد مخدر و دیگر موضوعات مربوطه و نیز قرارداد همکاری بین ایران و جمهوری قزاقستان که در تاریخ ۱۳۷۸/۱۰/۱۴ امضا شد و موضوع آن جرایم سازمان یافته و تروریسم است؛ اما شاید مهم‌ترین مقرر در حقوق ایران در باب مبارزه با جرایم سازمان یافته کنوانسیون پالمو باشد که در بهمن ۹۶ با رأی موافق به تصویب نمایندگان مجلس شورای اسلامی رسید؛ اما در نهایت این کنوانسیون مورد تأیید شورای نگهبان قرار نگرفت و با این استدلال که این لایحه با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و نیز سیاست‌های امنیتی مغایرت دارد، به مخالفت با این کنوانسیون پرداخت. این در حالی است که مطابق اصل نود قانون اساسی شورای نگهبان تنها عهده‌دار پاسداری از عدم مغایرت قوانین مجلس با شرع مقدس و نیز قانون اساسی است، اصل ۹۰ قانون اساسی در این باره مرقوم می‌دارد

۱۲. علیرضا میلانی، نفیسه باقری و محمد مهدی شیرازی مقدم، «عملکرد نظام حقوقی ایران در مواجهه با جرایم سازمان یافته»، فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی ۲ (۱۳۹۵)، ۹.

به‌منظور پاسداری از احکام اسلام و قانون اساسی از نظر عدم‌مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با آنها شورایی به نام شورای نگهبان تشکیل می‌گردد). باوجود این به نظر می‌رسد شورای نگهبان اختیاری فراتر از آنچه قانون اساسی مقرر داشته برای خود قائل است و به تشخیص مصالح نظام و سیاست‌های کلی نظام نیز مبادرت می‌نماید، درحالی‌که این موارد از وظایف مجمع تشخیص مصلحت نظام است.

۵- امنیت شهود در حقوق ایران در مبارزه با جرایم سازمان‌یافته

در هنگام تدوین لایحه قانون آیین دادرسی کیفری، در میان نمایندگان مجلس در باب امنیت شهود دو نظریه مطرح بود، عده‌ای نظر بر این داشتند که حفظ امنیت شهود و مطلعان طی لایحه‌ای مستقل از قانون آیین دادرسی کیفری مورد تصویب قرار بگیرد؛ اما عده‌ای دیگر از نمایندگان اعتقاد داشتند با توجه به اینکه نظام حقوقی کشور ما مبتنی بر حقوق نوشته است، باید مقررات راجع به حفظ امنیت شهود در قانون کلی آیین دادرسی کیفری مورد تصویب قرار بگیرد؛ چراکه تصویب لایحه مستقل در باب امنیت شهود از خصیصه‌های سیستم‌های حقوقی کامن‌لا است؛ به‌عنوان نمونه در حقوق فرانسه که مبتنی بر سیستم حقوق نوشته است و از این جهت با حقوق ما مشابهت دارد، قانونگذار از ماده ۷۰۶-۵۷ تا ۶۲-۷۰۶ قانون دادرسی کیفری را به تأمین امنیت شهود و مطلعان اختصاص داده است.^{۱۳}

اما به عقیده نگارنده امروزه پدیده مجرمانه و نیز شیوه‌های برخورد با آن از چنان پیچیدگی و گستردگی برخوردار شده است که ویژگی تلفیقی شدن به سیستم‌های حقوقی هم سرایت کرده است و نباید به شکل متعصبانه‌ای از یک نظام حقوقی تبعیت کرد چراکه هدف اصلی سیستم دادگستری تحقق عدالت است و هر بستری که بتواند جامعه را در تحقق عدالت یاری بخشد می‌تواند مورد استفاده قرار بگیرد، همچنین در این رابطه باید اضافه کرد که سیستم حقوقی در کشور ما به‌طور کامل منطبق با حقوق نوشته نیست؛ به‌عنوان نمونه در سیستم‌های مبتنی بر حقوق نوشته مرجع قانونگذاری واحدی وجود دارد که عمدتاً مجلس قانونگذاری کشورهاست، درحالی‌که در کشور ما غیر از مجلس شورای اسلامی، مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی فضای مجازی و نیز برخی مصوبات مقام معظم رهبری و از همه مهم‌تر اصل ۱۶۷ قانون اساسی و ماده ۲۲۰ قانون مجازات اسلامی همگی حاکی از این است که ما به‌طور کامل از سیستم حقوق نوشته تبعیت نمی‌کنیم. در سیستم‌های حقوق نوشته مرجع قانونگذاری کاملاً مشخص است و قانون و بایدها و نبایدها دقیقاً مشخص می‌شود، درحالی‌که در ایران وضعیت قدری پیچیده‌تر است. در این میان آنچه از اهمیت برخوردار است، تأمین امنیت شهود و مطلعان به‌ویژه در باب مبارزه با جرایم سازمان‌یافته است، تأمین امنیت شهود از چنان جایگاهی برخوردار است که فقها به جواز کتمان شهادت در شرایطی که

۱۳. سید علی کاظمی، جواد طهماسبی، «حمایت از شهود در لایحه قانون آیین دادرسی کیفری»، فصلنامه کارآگاه (۱۳۹۰)، ۳۹.

خطری برای شاهد داشته باشد رأی داده‌اند.^{۱۴}

با وجود سختگیری نمایندگان مجلس در مورد عدم تصویب لایحه مستقل در باب حفظ امنیت شهود و مطلعان و تصویب آن در قانون واحد، باز هم شاهد پراکندگی در تصویب قوانین مربوط به حفظ امنیت شهود هستیم، به طوری که در ماده ۱۸۶ قانون مجازات اسلامی و ماده ۲۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری به این مهم پرداخته شده است. در حالی که مواد مربوط به حقوق جزای عمومی ارتباطی با امنیت شهود ندارند و این مباحث باید در قانون آیین دادرسی کیفری مطرح شوند؛ با وجود این ماده ۱۸۶ قانون مجازات اسلامی مقرر می‌دارد: «چنانچه حضور شاهد متعذر باشد، گواهی به صورت مکتوب، صوتی - تصویری زنده یا ضبط شده با احراز شرایط و صحت انتساب معتبر است». به طور کلی اینکه قانونگذار به قاضی اجازه داده است تا از ابزارهای ارتباط از راه دور استفاده کند مثبت ارزیابی می‌شود، همچنین به نظر می‌رسد مقرره فوق در دادسرا نیز کاربرد دارد؛ چون تفسیر منطقی حکم می‌کند قضات دادسرا نیز باید به امنیت شهود اهمیت بدهند و مرجع تشخیص «صحت انتساب» در ماده فوق قاضی رسیدگی کننده است.

ماده ۲۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری برنامه‌های حمایتی از شاهد به سه دسته تقسیم می‌شوند: اول عدم مواجهه حضوری بین شاهد و مطلع با متهم؛ دوم عدم افشای اطلاعات مربوط به هویت، مشخصات خانوادگی و محل سکونت یا فعالیت شاهد یا مطلع؛ سوم استماع اظهارات شاهد یا مطلع در خارج از دادسرا با وسایل ارتباط از راه دور همچنین در صورتی که شاهد یا مطلع توسط متهم شناسایی شوند. مقام قضایی می‌تواند اقداماتی نظیر تغییر محل زندگی شاهد یا مطلع را اتخاذ کند. با وجود اینکه ماده ۲۱۴ دادرسی کیفری در باب حفظ امنیت شهود کامل به نظر می‌رسد؛ اما هنوز هم در قوانین ایران تفاوتی در باب محافظت از شهود جرایم سازمان یافته با سایر جرایم مشاهده نمی‌شود. اقداماتی نظیر تغییر هویت شهود که از آن به ناپدید شدن حقوقی یاد می‌شود و یا برقراری مستمری ماهانه و سالانه در دورانی که شاهد به دلیل نقل مکان یا تغییر هویت از شغل مناسب برخوردار نیست از جمله اقداماتی است که در مبارزه با جرایم سازمان یافته می‌تواند گره گشا باشد. در حالی که به نظر می‌رسد قانونگذار ایران توجهی به مبارزه ویژه با این جرایم ندارد و مقررات حمایت از امنیت شهود به صورت عمومی به تصویب رسیده است.

اما در باب اجرای طرح‌هایی مانند تغییر مکان شاهد و ناپدید شدن حقوقی وی از جمله ایراداتی که به ذهن متبادر می‌شود حق جرح شاهد برای متهم در حقوق ایران است، حقی که ریشه در فقه اسلامی دارد. جرح شاهد عبارت از شهادت بر فقدان یکی از شرایطی است که قانون (فقه) برای شاهد تعیین کرده و باید قبل از ادای شهادت به عمل بیاید^{۱۵}، که طبیعتاً مستلزم شناخت کامل شاهد توسط متهم است، اما مسئله اینجاست که ما در امر مبارزه با جرایم سازمان یافته نیازمند ساز کار ویژه‌ای هستیم که

۱۴. موسی رحیمی، رضا رحیمی دهنسوری، گفته‌ها در قانون آیین دادرسی کیفری (تهران: انتشارات جاودانه ۱۳۹۶)،

۲۱۸.

۱۵. محمد آشوری، آیین دادرسی کیفری (تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۴)، ۱۵۳.

علی‌رغم کارایی و تأثیرگذاری خلاف موازین شرعی نیز نباشد. شهادت مطابق فقه برای قاضی ایجاد اقتناع وجدانی می‌کند و از همین رو موضوعیت دارد، اما شهادت شرعی با تمام شرایط به‌تنهایی موجب علم قاضی نمی‌شود چراکه علم قاضی با اقتناع وجدان قاضی تفاوت دارد. ادله اثبات در حقوق جزای اسلامی موضوعیت دارد، بدین معنی که در شرایطی که قاضی علم به موضوع ندارد و نیز نمی‌تواند علم پیدا کند بر اساس ادله شرعی حکم می‌کند و در صورت اشتباه بودن معذور است، اما علم قاضی که اعتباری بیش از سایر ادله دارد یقین حاصل مستندات بین در امر است که نه‌تنها موجب اقتناع وجدانی است بلکه موجب یقین نیز برای قاضی هست، اعتبار علم قاضی به حدی است که صدور حکم بر اساس علم قاضی را حکم بما انزل الله گویند و قاضی که بغیر ما انزل الله حکم کند، قاضی فاسق است ولو اینکه ادله شرعی مطابق حکم در اختیار داشته باشد. هرچند از نظر شرعی حق جرح شاهد جزء حقوق متهم محسوب می‌شود اما برای حصول علم قاضی لازم نیست شهادت همه شرایط شهادت شرعی را داشته باشد، چراکه هر نوع شهادتی می‌تواند مزید اطلاع قاضی استماع شود و از همین طریق موجب علم یا ظن قاضی شود و یا زوایای پنهان قضیه را بر وی آشکار کند و علم قاضی از هر طریق که حاصل شود حجیت ذاتی دارد.

از دیگر ادله جواز استماع شهادت شهود بدون حق جرح در مبارزه با سازمان‌های مجرمانه را می‌توان مصالح مرسله دانست. مصالح مرسله به آن دست مصالح اشاره دارد که در شرع نه دلیل بر اعتبار آنها وجود دارد و نه بر الغای آنها^{۱۶}، یعنی هیچ دلیل شرعی وجود ندارد که شهادت بدون حق جرح مفید علم قاضی نباشد، هرچند به‌طور کلی فقهای امامیه چندان روی خوشی به مسئله مصلحت نشان نمی‌دهند؛ اما می‌توان تأسیس مجمع تشخیص مصلحت نظام برپایه تشخیص اهم فالأهم به فرمان امام خمینی (ره) را آغاز مصلحت‌اندیشی حکومتی توسط فقهای امامیه دانست، مصلحت‌اندیشی که می‌تواند گره‌گشای بسیاری تعارضات میان قواعد فقهی و اصول حقوقی مدرن و نیز نماد فقه پویا در حکومت اسلامی باشد.

دومین چالش حفظ امنیت شهود در برابر متهم آن‌هم در شرایطی که تلاش دستگاه قضایی بر عدم‌شناسایی شاهد توسط متهم است، حق سؤال از شاهد توسط متهم و وکیل متهم در جریان دادرسی است. در یک دادرسی عادلانه متهم باید از موضوع جرم و کلیه دلایل آن آگاه باشد.^{۱۷} متهم نسبت به هیچ بخشی از دادرسی و دلایل نامحرم نیست و نیز هیچ ضرورت یا مصلحتی ایجاب نمی‌کند که متهم یا وکیل او حق سؤال از شاهد را نداشته باشند، در این باره مقامات قضایی به‌ویژه دادرسی می‌تواند سؤالات وکیل یا متهم را از شاهد بپرسد و حتی به‌صورت صدای جایگزین می‌توان پاسخ شاهد را برای متهم پخش کرد، آنچه اهمیت دارد حفظ هویت شاهد از شناسایی است، نه اینکه موضوع شهادت جنبه مجرمانه پیدا کند. همچنین شاهد می‌تواند در محلی غیر از محل تشکیل جلسه دادرسی از طریق ارتباط تصویری زنده بدون پخش تصویر و صدای اصلی خود در جلسه دادرسی

۱۶. غفور خوئینی، همایون رضایی‌نژاد، «مصلحت و مصالح نوظهور»، پژوهشنامه حقوق اسلامی ۳۳ (۱۳۹۰)، ۱۰.

۱۷. محمود آخوندی، شناسایی آیین دادرسی کیفری، جلد ششم (تهران، انتشارات دوران‌دیشان، ۱۳۹۴)، ۱۵۶.

به صورت مستقیم شرکت کند و مورد پرسش واقع شده و در همان حال پاسخ دهد. اما در باب چگونگی سازکار عملی جابه‌جایی و نیز حمایت‌های حداکثری از شاهد نیازمند برنامه‌ریزی سازمانی ویژه این گونه معاضدت‌ها در دادگستری هستیم. در ایالات متحده آمریکا سه نهاد مختلف عهده‌دار طراحی و اجرای برنامه‌های جابه‌جایی و ناپدید شدن شهود هستند. این سه نهاد عبارتند از: اداره خدمات مارشال، وزارت دادگستری و نیز اداره زندان‌های فدرال آمریکا. مقامات تصمیم‌گیرنده در باب اجرای برنامه‌های امنیتی حمایت از شهود وزارت دادگستری و دادستانی فدرال آمریکا هستند و نظریه مشورتی اداره خدمات مارشال برای دادستان ضروری است.^{۱۸} در ایران دادستانی از نهادهای مشابه اداره خدمات مارشال مانند پلیس قضایی بهره‌مند نیست اما به نظر می‌رسد در صورت حمایت قانونگذار حفاظت اطلاعات قوه قضاییه و یا وزارت اطلاعات می‌توانند جایگزین اداره خدمات مارشال برای دادستان ایرانی باشند، طراحی و اجرای عملیات جابه‌جایی و تغییر هویت شهود می‌تواند توسط ضابطان حرفه‌ای حفاظت اطلاعات قوه قضاییه و یا وزارت اطلاعات صورت بگیرد و تنها شخص مطلع نسبت به محل اقامت و هویت جدید شاهد دادستان دادرسی صالح باشد. ارتباط با پرس نیز با شاهد باید به صورت مجازی و با رعایت اصل عدم افشای هویت شاهد باشد. لازم به ذکر است انجام این برنامه نیازمند توجه ویژه قانونگذار و دولت از طریق تصویب ردیف بودجه مشخص برای اجرای این طرح است؛ به عنوان مثال دبیرخانه دیوان کیفری بین‌المللی با تأسیس صندوقی که با حمایت اعضاء پر می‌شود هزینه‌های جابه‌جایی و تغییر هویت شهود را تأمین می‌کند.

نتیجه

امروزه در اکثر کشورهای جهان حمایت از امنیت شهود و قربانیان، از اصلی‌ترین برنامه‌های مبارزه با سازمان‌های مجرمانه است. این مسئله در دهه ۱۹۷۰ در حقوق کیفری ایالات متحده آمریکا به وضوح با تصویب قانون جامع مبارزه با جرایم سازمان یافته نمود پیدا کرد و نیز در سال ۲۰۰۲ میلادی با تشکیل دادگاه کیفری بین‌المللی حمایت از امنیت شهود، به طور گسترده مورد توجه حقوق جزای بین‌المللی قرار گرفت.

تصویب قانون جامع مبارزه با جرایم سازمان یافته در دهه ۱۹۷۰ در ایالات متحده آمریکا و نیز تصویب قانون حمایت از شهود در سال ۱۹۹۴ در استرالیا و تصویب قانون برنامه حمایت از شهود در سال ۱۹۹۶ در کانادا و قانون حمایت از شهود و اشخاصی که با قانون همکاری می‌کنند در سال ۱۹۹۱ در ایتالیا و همچنین قانون هماهنگ‌سازی حمایت از شهود در خطر در سال ۲۰۰۱ در آلمان، همگی نشان از عزم و اراده جدی بین‌المللی در مبارزه با جرایم سازمان یافته و نیز حمایت از شهود به عنوان مهم‌ترین برنامه مبارزه با جرایم سازمان یافته است.

همچنین نبود قانونی جامع در باب مقابله با جرایم سازمان یافته و نیز نبود برنامه‌های حداکثری حمایت از شهود و قربانیان این جرایم در حقوق ایران نشان از عدم توجه قانونگذار ایران به این خلأ

قانونی است.

مواردی نظیر تغییر هویت شاهد، تغییر محل زندگی و نیز تغییر شغل شاهد که به ناپدید شدن حقوقی معروف است و نیز پرداخت کمک‌هزینه تا سازمان یافتن شغل جدید برای شاهد در حقوق آمریکا و نیز حمایت‌های گسترده از امنیت شاهد و اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی نشان از اهمیت این موضوع است. از همین رو لازم است که قانونگذار ایران در امر مبارزه با جرایم سازمان یافته ورود کرده و تعریف دقیقی از این جرایم ارائه کند و نیز برنامه‌های حمایت از امنیت شهود و قربانیان را متناسب با خطری که در جرایم مختلف آنها را تهدید می‌کند توسعه داده و در شرایط خاص مانند جرایم سازمان یافته تدابیر فوق‌العاده‌ای را در نظر بگیرد، چراکه ماده ۲۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری و نیز ماده ۱۸۶ قانون مجازات اسلامی، برای تأمین امنیت شهود و قربانیان جرایم سازمان یافته به هیچ‌وجه کافی نیست و در نتیجه فرایند مبارزه با جرایم سازمان یافته در حقوق ایران با نقیصه جدی روبه‌رو است. در این مورد قانونگذار ایرانی باید به تصویب قوانینی بپردازد که به قضات اختیارات حداکثری در باب مراقبت از شهود جرایم سازمان یافته بدهد همچنین به‌عنوان پیشنهاد قانونگذار می‌تواند شهود جرایم سازمان یافته را به‌خصوص در جرایم مالی مانند پول‌شویی یا کلاهبرداری یا قاچاق و تقلبات مالی و مالیاتی به‌عنوان پاداش در جزای نقدی این جرایم به‌صورت درصدی مشارکت دهد، با انجام مجموعه این اقدامات تا حدود زیادی فضای فعالیت برای سازمان‌های مجرمانه ناامن می‌شود و امر مبارزه تسهیل می‌گردد.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- آخوندی، محمود. شناسایی آیین دادرسی کیفری. جلد ششم. تهران: انتشارات دوران‌پیشان، ۱۳۹۴.
- آشوری، محمد. آیین دادرسی کیفری. تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۴.
- احمدی، عیدمحمد. «جرایم سازمان یافته فراملی و عوامل آن». *نشریه اینترنتی معرفت* ۱۳۴(۱۳۸۷): ۱۱۹. (۹۷/۱۰/۱). قابل دسترسی در وبگاه موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره):
marifat.nashriaf.ir/node/619
- اسدی، لیلا سادات. *تازه‌های علوم جنایی، مقاله حفظ امنیت و هویت بزهدیدگان و گواهان در دادرسی‌های بین‌المللی*. نشر میزان، تهران، ۱۳۸۸.
- چاووشیان، حسن، مترجم. *عصر اطلاعات اقتصاد جامعه فرهنگ*. تهران: طرح نو، ۱۳۸۰.
- حاجیانی، ابراهیم. «جرایم سازمان یافته مفهوم مدل‌ها و تأثیرات آن بر ثبات سیاسی». *پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات راهبردی، فصلنامه مطالعات راهبردی* ۲۹(۱۳۸۴): ۴۷۸-۵۱۱.
- حصایی، احد. «بررسی حمایت کیفری از شهود با نگاهی تطبیقی بر قانون ایران و آمریکا». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، شیراز: دانشگاه شیراز، ۱۳۹۱.
- خوئینی، غفور و همایون رضایی‌نژاد. «مصلحت و مصالح نوظهور». *پژوهشنامه حقوق اسلامی* ۱(۱۳۹۰): ۲۶-۵.
- رحیمی، موسی و رضا رحیمی دهسوری. *گفته‌ها در قانون آیین دادرسی کیفری*، چاپ اول. تهران: انتشارات جاودانه، ۱۳۹۶.
- رتوفیان، حمید و ابوالفضل حسن‌زاده محمدی. «حمایت از شهود در چالش با حقوق دفاعی متهم». *مجله حقوقی دادگستری*. ۷۱ (۱۳۸۹): ۹۳-۱۰۹.
- صیدی، سامان. «امنیت قضایی در مرحله پیش دادرسی کیفری در حقوق ایران» پایان‌نامه کارشناسی ارشد، قم: دانشگاه مفید، ۱۳۹۷. قابل دسترسی در وبگاه موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی قم به آدرس:
marifat.nashriat.ir/node
- قهرمانی افشار، نیوشا وسعید عزیزاده قلیلو. «بررسی جرایم سازمان یافته با تأکید بر قاچاق مواد مخدر و راهکارهای پیشگیرانه آن». *فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد*. ۲(۱۳۹۴): ۱۲۳-۱۵۰.
- کاظمی، سید علی و جواد طهماسبی. «حمایت از شهود در لایحه قانون آیین دادرسی کیفری». *فصلنامه کارگاه*. ۲(۱۳۹۰): ۲۳ تا ۴۴.
- مؤذن‌زادگان، حسنعلی و حمید رتوفیان نائینی. «حمایت از امنیت شهود در فرآیند دادرسی کیفری». *فصلنامه دیدگاه‌های حقوقی*. ۱۵۶(۱۳۸۹): ۲۰۳-۲۲۶.
- میلانی، علیرضا، نیفیس باقری و محمدمهدی شیرازی مقدم. «عملکرد نظام حقوقی ایران در مواجهه با جرایم سازمان یافته». *فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی*. ۲(۱۳۹۵): ۱-۱۱.

ب) منابع انگلیسی

- Byrnes, ryan. "Mexican drug traffickers now greatest organized crime threat to us". *CNC News*, 21 january, 2009.